

BESLUT

2020-02-05

Dnr: 19/03385 och
3349

SAKEN

Vetenskapens värld: 5G – Supertekniken som skrämmer, SVT2, 2019-10-14, program om 5G; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMET

Programmet handlade om femte generationens mobilnät (5G) och inledningsvis sa en reporter bland annat följande.

Från och med år 2020 ska Sverige och världen också få 5G. Till och med lyktstolparna ska bli uppkopplade. Självkörande bilar, tandborstar och andra apparater ska snart prata med varandra. Allt ska kunna fjärrstyras. 5G kan på så vis också bli den mest sårbara tekniken som vi haft. Och vissa fruktar att det också leder till ett övervakningssamhälle. Det finns också 5G-motståndare som påstår att radiovågorna från 5G är livsfarliga. I Kina så har redan 5G lanserats och att kinesiska företag är först med tekniken har på vissa håll väckt oro. Striden om 5G håller till och med på att starta ett nytt kallt krig.

Därefter visades ett reportage från Kina och kinesiska företaget Huawei:s huvudkontor. Reportern sa att USA hävdade att Huawei:s 5G-nät var ett säkerhetsproblem för hela världen och att både USA och Europa börjat se över hur Huawei:s produkter i 5G-nätet kan förbjudas. I reportaget medverkade Huawei:s kommunikationschef och Huawei:s produktchef som bland annat svarade på kritiken som riktades mot företaget. Reportern ställde även frågor till folk på gatan i Kina som bland annat sa att USA var ett maktfullkomligt land och att USA:s handelsrestriktioner berodde på att det var rädda för konkurrensen från Kina.

Ett annat reportage i dokumentären handlade om att det fanns de som var oroliga för hälsoriskerna med 5G. I reportaget medverkade en 5G-motståndare

och en pensionerad cancerläkare som bland annat sa mobilstrålning gav ökad risk för hjärntumörer. I reportaget medverkade även en professor i epidemiologi som sa att förekomsten av hjärntumörer inte hade ökat efter att mobiltelefoner introducerats. Professorn sa att flera av de studier som visat på samband mellan mobiltelefoner och hjärntumörer har haft metodproblem och att majoriteten av alla forskare tvärtom är överens om att det inte är fastslaget att sådant samband finns. Reportaget följdes upp av ett studiosamtal mellan programledaren och reportern som diskuterade hälsoriskerna. Reportern sa bland annat att 5G-kritikerna var väldigt få i forskarvärlden och att de hävdade att etablerade forskare och institutioner var korrumperade av telekomindustrin. Reportern sa också att det inte finns studier som visade på att mobilstrålning var farligt om den sker under gränsvärdena.

ANMÄLNINGARNA

Flera anmälare är sammanfattningsvis kritiska till programmet för att det inte på ett balanserande sätt presenterade forskning om hälsoriskerna med 5G.

Anmälnarna anför bland annat följande:

- riskerna med strålning presenterades som att det inte hade stöd i forskningen
- det nämndes inte att flera ställen stoppat 5G till dess det är säkerställt hur det påverkar hälsan
- det sades inte att dagens gränsvärde är från 1990-talet och enbart ger ett skydd för kortsiktig uppvärmning av hud upp till max 30 minuter
- det nämndes inte att Sverige rekommenderas till ett förändrat gränsvärde och minskad strålning av Europarådets resolution
- inga oberoende forskare som är kritiska till 5G fick komma till tals.

En anmälare anser att det enda som behandlades någorlunda sakligt och opartiskt var de medicinska frågorna. Anmälaren är i huvudsak kritisk till beskrivningen av företaget Huawei och hur deras telefoner skulle användas till spionage. Anmälaren anför bland annat att Huawei använder ett operativsystem som är öppet och deras telefoner är lättast på marknaden för att installera eget operativsystem. Amerikanska telefonleverantörer är troligtvis det största hotet mot den personliga integriteten eftersom deras produkter är helt slutna och bevisligen hanterar information från användarna. USA svartmålar troligtvis kinesiska produkter för att amerikanska företag håller på att förlora den kommersiella tävlingen. Att repressiv politik möjligtvis är ett problem i Kina är dock ingen nyhet.

Vidare anser anmälaren att 5G i programmet beskrevs som någonting annat än ett kommunikationssystem. En stor del av programmet handlar om datorisering av vardagen i hemmiljö men det har ingenting med 5G att göra utan är en separat process.

AKTUELL BESTÄMMELSE

Sveriges Television AB ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag.

Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

I programmet redogjordes för anklagelser som bland annat USA riktat mot Huawei och företrädare för Huawei medverkade som bemötte kritiken. I programmet redovisades också både 5G-kritikers oro och den etablerade forskningens resultat av mobilstrålning inom gränsvärdena. Granskningsnämnden anser att programmet inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet mot bakgrund av de invändningar som anmälarna fört fram.

Detta beslut har fattats av granskningsnämndens andre vice ordförande
Ulrik von Essen efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Ulrik von Essen

Johannes Wik

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.